

Υπόθεση C- 459/20**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου****Ημερομηνία καταθέσεως:**

15 Σεπτεμβρίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Rechtbank Den Haag, συνεδριάζον στην Ουτρέχτη (Κάτω Χώρες)

Ημερομηνία της απόφασεως του αιτούντος δικαστηρίου:

10 Σεπτεμβρίου 2020

Προσφεύγουσα:

X

Καθού:

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αντικείμενο της κύριας δίκης αποτελεί η απόφαση απορρίψεως της αιτήσεως για τη χορήγηση τίτλου διαμονής που υπέβαλε η προσφεύγουσα αφού διαζεύχθηκε τον Ολλανδό σύζυγό της. Στο πλαίσιο του γάμου τους γεννήθηκε κοινό τέκνο το οποίο έχει μεν την ολλανδική ιθαγένεια, αλλά μεγαλώνει στην Ταϊλάνδη και ουδέποτε έχει ζήσει στις Κάτω Χώρες. Συναφώς, τίθεται το ζήτημα αν η προσφεύγουσα δύναται να αντλήσει δικαίωμα διαμονής από την ολλανδική ιθαγένεια του τέκνου της, δεδομένου ότι το τέκνο, χωρίς δικαίωμα διαμονής της μητέρας του, θα στερηθεί τα δικαιώματα που έχει από την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Η αίτηση αυτή δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αφορά το ζήτημα αν το άρθρο 20 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι απαγορεύει την απόρριψη αιτήσεως για τη χορήγηση τίτλου διαμονής που έχει υποβληθεί από υπήκοο τρίτης χώρας στην περίπτωση που ο εν λόγω υπήκοος έχει συντηρούμενο ανήλικο τέκνο το οποίο έχει μεν την

ιθαγένεια κράτους μέλους της Ένωσης, αλλά ουδέποτε διέμεινε εντός της Ένωσης, δεδομένου ότι η εν λόγω απόρριψη θα είχε ως αποτέλεσμα το τέκνο αυτό να μην μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα διαμονής του ως πολίτης της Ένωσης.

Προδικαστικά ερωτήματα

1.

Έχει το άρθρο 20 ΣΛΕΕ την έννοια ότι απαγορεύει σε κράτος μέλος να αρνηθεί να χορηγήσει σε υπήκοο τρίτης χώρας με συντηρούμενο ανήλικο τέκνο, που είναι πολίτης της Ένωσης και τελεί σε πραγματική σχέση εξαρτήσεως προς τον εν λόγω υπήκοο τρίτης χώρας, δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος του οποίου ο ανήλικος πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια, στην περίπτωση κατά την οποία ο ανήλικος πολίτης της Ένωσης διαμένει τόσο εκτός του κράτους μέλους αυτού όσο και εκτός της Ένωσης και/ή ουδέποτε έχει διαμείνει στο έδαφος της Ένωσης, με αποτέλεσμα στην πράξη να μην παρέχεται στον ανήλικο πολίτη της Ένωσης πρόσβαση στο έδαφος της Ένωσης;

2.

α) Υποχρεούνται οι (ανήλικοι) πολίτες της Ένωσης να προβάλουν ή να πιθανολογήσουν ότι έχουν συμφέρον να ασκήσουν τα δικαιώματα που αντλούν από την ιθαγένεια της Ένωσης;

β) Ασκει, συναφώς, επιρροή το γεγονός ότι οι ανήλικοι πολίτες της Ένωσης δεν μπορούν κατά κανόνα να ασκήσουν αυτόνομα τα δικαιώματά τους και δεν μπορούν να αποφασίζουν οι ίδιοι για τον τόπο διαμονής τους, αλλά εξαρτώνται συναφώς από τον ένα γονέα ή τους δύο γονείς τους, γεγονός που μπορεί να έχει ως συνέπεια την άσκηση εξ ονόματος ανηλίκου πολίτη της Ένωσης των δικαιωμάτων του ως πολίτη της Ένωσης, μολονότι αυτό ενδέχεται να έρχεται σε αντίθεση προς άλλα συμφέροντά του κατά την έννοια, για παράδειγμα, της αποφάσεως Chavez-Vilchez;

γ) Είναι τα δικαιώματα από την ιθαγένεια της Ένωσης απόλυτα δικαιώματα, υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπεται να παρεμποδίζονται ή ότι το κράτος μέλος του οποίου ο (ανήλικος) πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια υπέχει ακόμη και τη θετική υποχρέωση να διασφαλίσει την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών;

3.

α) Έχει καθοριστική σημασία, προκειμένου να εκτιμηθεί η ύπαρξη σχέσεως εξαρτήσεως κατά την έννοια του πρώτου ερωτήματος, το ζήτημα αν ο υπήκοος τρίτης χώρας γονέας έχει την καθημερινή φροντίδα του ανηλίκου πολίτη της Ένωσης πριν από την υποβολή της αιτήσεως ή πριν από την έκδοση της αποφάσεως με την οποία δεν του αναγνωρίζεται δικαίωμα διαμονής ή πριν από την ημερομηνία κατά την οποία το (εθνικό) δικαστήριο, στο πλαίσιο σχετικής

δικαστικής διαδικασίας, πρέπει να αποφανθεί επί της μη αναγνώρισεως αυτής και το ζήτημα αν άλλοι έχουν αναλάβει μέχρι στιγμής το εν λόγω καθήκον φροντίδας και/ή μπορούν να (συνεχίσουν να) το εκτελούν;

β) Δύναται, συναφώς, να απαιτηθεί από τον ανήλικο πολίτη της Ένωσης, προκειμένου να μπορέσει να ασκήσει πράγματι τα δικαιώματά του που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, να εγκατασταθεί στο έδαφος της Ένωσης πλησίον του έτερου γονέα του, ο οποίος είναι πολίτης της Ένωσης, αλλά ενδεχομένως δεν έχει πλέον την επιμέλεια του ανηλίκου;

γ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, έχει στο πλαίσιο αυτό σημασία αν ο γονέας αυτός ασκεί ή έχει ασκήσει το δικαίωμα επιμέλειας και/ή έχει ή είχε αναλάβει τη νομική, οικονομική ή συναισθηματική μέριμνα για τον ανήλικο και αν προτίθεται να αναλάβει την εν λόγω μέριμνα και/ή τη φροντίδα του ανηλίκου;

δ) Στην περίπτωση που διαπιστωθεί ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας γονέας έχει την αποκλειστική επιμέλεια του ανηλίκου πολίτη της Ένωσης, σημαίνει τούτο ότι πρέπει να αποδοθεί μικρότερη βαρύτητα στο ζήτημα της νομικής, οικονομικής ή συναισθηματικής μέριμνας;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Άρθρο 20 ΣΛΕΕ

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Καμία

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η προσφεύγουσα είναι υπήκοος Ταϊλάνδης και είχε συνάψει γάμο με Ολλανδό υπήκοο. Κατά τη διάρκεια του γάμου της απέκτησε τέκνο το οποίο, μολονότι έχει την ολλανδική ιθαγένεια, γεννήθηκε στην Ταϊλάνδη. Η προσφεύγουσα επέστρεψε στις Κάτω Χώρες μετά τη γέννηση, αλλά το τέκνο της ανατράφηκε από τη μητέρα της στην Ταϊλάνδη και ουδέποτε διέμεινε στις Κάτω Χώρες.
- 2 Κατόπιν του διαζυγίου, το δικαίωμα διαμονής της προσφεύγουσας στις Κάτω Χώρες ανακλήθηκε το 2017. Στις 6 Μαΐου 2019, ο καθού ενημέρωσε την προσφεύγουσα ότι θα απομακρυνόταν προς την Μπανγκόκ. Στις 7 Μαΐου 2019, η προσφεύγουσα υπέβαλε στο [B] αίτηση για την απονομή δικαιώματος διαμονής. Η εν λόγω αίτηση απορρίφθηκε με απόφαση της 8ης Μαΐου 2019, οπότε και η προσφεύγουσα απελάθηκε. Η ενδικοφανής προσφυγή που άσκησε η προσφεύγουσα κατά της αποφάσεως αυτής απορρίφθηκε με απόφαση της 2ας Ιουλίου 2019. Κατά της απορριπτικής αυτής αποφάσεως η προσφεύγουσα άσκησε

ενώπιον του Rechtbank Den Haag (πρωτοδικείου Χάγης, Κάτω Χώρες) την υπό κρίση προσφυγή.

- 3 Αρχικά, οι γονείς είχαν κατά τον νόμο από κοινού την επιμέλεια του τέκνου. Στις 5 Φεβρουαρίου 2020, το δικαστήριο στο Surin της Ταϊλάνδης ανέθεσε την επιμέλεια αποκλειστικά στην προσφεύγουσα. Ωστόσο, δεδομένου ότι το Rechtbank Den Haag (πρωτοδικείο Χάγης) δεν διαθέτει επικυρωμένο αντίγραφο της εν λόγω αποφάσεως, δεν είναι σαφές αν η προσφεύγουσα είναι ο μοναδικός γονέας που έχει το δικαίωμα επιμέλειας.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 4 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι έχει δικαίωμα διαμονής στις Κάτω Χώρες, διότι το τέκνο της έχει την ολλανδική ιθαγένεια και μπορεί να αντλήσει δικαίωμα διαμονής από την ιθαγένεια της Ένωσης που έχει. Επισημαίνει ότι έχει την επιμέλεια του τέκνου, ότι είχε ανέκαθεν συναισθηματικό δεσμό μαζί του και ότι είχε τη νομική και οικονομική μέριμνα για το τέκνο. Κατ' αρχάς, διατηρούσε με ψηφιακά μέσα από τις Κάτω Χώρες επαφή μαζί του ενόσω η μητέρα της, στην Ταϊλάνδη, είχε τη φροντίδα του τέκνου. Από τότε που επέστρεψε στην Ταϊλάνδη, έχει αναλάβει η ίδια τη φροντίδα του. Για ιατρικούς λόγους, η μητέρα της δεν μπορεί πλέον να το πράξει. Προηγουμένως, το τέκνο είχε επαφές με τον πατέρα το πολύ μία φορά ετησίως. Ωστόσο, δεδομένου ότι το τέκνο δεν μιλάει ολλανδικά ή αγγλικά, δεν ήταν σε θέση να επικοινωνήσει μαζί του. Από το 2017 δεν υπάρχει πλέον επαφή με τον πατέρα. Επομένως, το παιδί εξαρτάται πλήρως από αυτήν. Συνεπώς, κατά την προσφεύγουσα, σε περίπτωση που δεν αναγνωριστεί σε αυτή δικαίωμα διαμονής, το τέκνο στερείται και αυτό τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά του ως πολίτης της Ένωσης.
- 5 Ο καθού υποστηρίζει ότι τα κριτήρια που έθεσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Δικαστήριο) στην απόφαση Chavez-Vilchez κ.λπ.¹, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ένα τέκνο εμποδίζεται να ασκήσει τα δικαιώματά του ως πολίτης της Ένωσης στην περίπτωση που υποχρεωθεί να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης (βλ., συναφώς, σκέψη 9 κατωτέρω), δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω. Συγκεκριμένα, η απόρριψη της αιτήσεως της προσφεύγουσας για τη χορήγηση σε αυτή δικαιώματος διαμονής δεν έχει ως συνέπεια ότι το τέκνο υποχρεούται να αποχωρήσει από το έδαφος της Ένωσης, επειδή αυτό διαμένει στην Ταϊλάνδη από τη γέννησή του. Επιπλέον, κατά τον καθού, δεν προκύπτει σαφώς αν το τέκνο (το οποίο έζησε χωριστά από τη μητέρα του σχεδόν για το σύνολο της ζωής του) εξαρτάται από αυτή σε σημείο ώστε το γεγονός ότι η μητέρα διαμένει αναγκαστικά εκτός της Ένωσης να το υποχρεώνει επίσης να διαμένει εκτός της Ένωσης. Επιπλέον, δεν είναι σαφές ποια είναι η σχέση με τον πατέρα στις Κάτω Χώρες. Επιπροσθέτως, δεν αποδείχθηκε ότι η χορήγηση στην

¹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Μαΐου 2017, C-133/15, Chavez-Vilchez κ.λπ., EU:C:2017:354.

προσφεύγουσα δικαιώματος διαμονής στις Κάτω Χώρες είναι προς το συμφέρον του τέκνου.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 6 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει πρωτίστως να διευκρινιστεί αν οι αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Ruiz Zambrano², Dereci³, O. κ.λπ.⁴ καθώς και Chavez-Vilchez κ.λπ. έχουν εφαρμογή και στην περίπτωση που ανήλικο τέκνο, πολίτης της Ένωσης, διαμένει εκτός του εδάφους της Ένωσης ή ουδέποτε έχει βρεθεί στο έδαφος της.
- 7 Το αιτούν δικαστήριο συνάγει από την απόφαση Dereci ότι οι υπήκοοι κράτους μέλους της Ένωσης, υπό την ιδιότητά τους αυτή, μπορούν να επικαλεστούν το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, έναντι του εν λόγω κράτους μέλους. Με την απόφαση Ruiz Zambrano, το Δικαστήριο έκρινε, σχετικά με το άρθρο αυτό, ότι έχει την έννοια «ότι δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος, [...], να αρνηθεί να χορηγήσει σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος συντηρεί τα ανήλικα τέκνα του, που είναι πολίτες της Ένωσης, άδεια διαμονής στο κράτος μέλος στο οποίο κατοικούν τα εν λόγω τέκνα και του οποίου έχουν την ιθαγένεια [...], καθόσον [μια] τέτοι[α] απ[όφαση] θα εμπόδιζ[ε] τα εν λόγω τέκνα να απολαύσουν πράγματι, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τα δικαιώματα που συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης». Καθοριστικής σημασίας είναι, στο πλαίσιο αυτό, το ζήτημα αν μια τέτοια απόφαση θα είχε ως αποτέλεσμα να αναγκαστούν τα τέκνα να εγκαταλείψουν το έδαφος της Ένωσης.
- 8 Το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο των Κάτω Χωρών, το Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (τμήμα διοικητικών διαφορών του Συμβουλίου της Επικρατείας, Κάτω Χώρες, στο εξής: ABRvS) έκρινε, το 2012⁵, ότι οι αποφάσεις Ruiz Zambrano και Dereci μπορούσαν να ασκήσουν επιρροή και στην περίπτωση κατά την οποία το ανήλικο τέκνο, που είναι πολίτης της Ένωσης, διαμένει εκτός του εδάφους της. Η απόφαση εκείνη αφορούσε δύο τέκνα το ένα εκ των οποίων όχι μόνο είχε γεννηθεί στις Κάτω Χώρες, αλλά είχε αρχικώς ζήσει εκεί, ενώ το άλλο ουδέποτε είχε διαμείνει στις Κάτω Χώρες. Εντούτοις, στην υπόθεση εκείνη δεν αμφισβητείτο ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας ήταν ο μοναδικός γονέας των ανήλικων πολιτών της Ένωσης, καθόσον ο άλλος γονέας είχε αποβιώσει. Το αιτούν δικαστήριο συνάγει από την απόφαση O. κ.λπ. ότι το κρίσιμο ζήτημα και στην υπό κρίση υπόθεση είναι αν η προσφεύγουσα έχει την αποκλειστική επιμέλεια του τέκνου. Πράγματι, το γεγονός ακριβώς ότι ένα τέκνο

² Απόφαση της 8ης Μαρτίου 2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124.

³ Απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2011, Dereci κ.λπ., C-256/11, EU:C:2011:734.

⁴ Απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, O. κ.λπ., C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776.

⁵ Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2012, ABRvS, ECLI:NL:RVS:2012:BV8631.

εξαρτάται από υπήκοο τρίτης χώρας έχει ως συνέπεια ότι το τέκνο δεν μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του ως πολίτης της Ένωσης.

- 9 Επιπλέον, στην απόφαση Chavez-Vilchez κ.λπ., το Δικαστήριο διαμόρφωσε κριτήρια για την εκτίμηση της υπάρξεως σχέσεως πραγματικής εξαρτήσεως μεταξύ του ανήλικου πολίτη της Ένωσης και του γονέα υπηκόου τρίτης χώρας, με αποτέλεσμα το τέκνο να υποχρεώνεται, συνεπεία της απελάσεως του γονέα αυτού, να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης. Η εκτίμηση αυτή καθιστά αναγκαία «[τη] συνεκτίμηση, [...] του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, ιδίως δε της ηλικίας του τέκνου, της σωματικής και συναισθηματικής του αναπτύξεως, της εντάσεως του συναισθηματικού του δεσμού με τον γονέα που είναι πολίτης της Ένωσης και με τον γονέα υπήκοο τρίτης χώρας, καθώς και του κινδύνου που θα συνεπαγόταν για την ισορροπία του τέκνου ο αποχωρισμός του από τον γονέα υπήκοο τρίτης χώρας».
- 10 Μολονότι με την προαναφερόμενη απόφαση του ABRvS κρίθηκε ότι η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ιθαγένεια της Ένωσης ισχύει και στην περίπτωση κατά την οποία ο ανήλικος πολίτης της Ένωσης διαμένει εκτός της Ένωσης, το ζήτημα αν τούτο ισχύει ουδέποτε υποβλήθηκε στο Δικαστήριο. Εν πάση περιπτώσει, χωρίς την εφαρμογή της νομολογίας αυτής, ο γονέας υπήκοος τρίτης χώρας ουδέποτε μπορεί να επικαλεστεί στις Κάτω Χώρες παρεπόμενο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 8 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Το άρθρο αυτό επιτρέπει απλώς τη διαμονή πλησίον μέλους της οικογένειας ηλικίας τουλάχιστον 21 ετών. *Εξ ορισμού*, ο ανήλικος πολίτης της Ένωσης δεν πληροί την προϋπόθεση αυτή.
- 11 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά τη νομολογία αυτή, τα δικαιώματα πολίτη της Ένωσης στηρίζονται άμεσα στην ιθαγένεια της Ένωσης. Τούτο σημαίνει ότι ο πολίτης της Ένωσης δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι έχει συμφέρον να ασκήσει τα δικαιώματα που αντλεί από το δίκαιο της Ένωσης. Ωστόσο, οι ανήλικοι δεν μπορούν να ασκήσουν αυτόνομα τα δικαιώματα αυτά. Δεν μπορούν να καθορίζουν οι ίδιοι τον τόπο διαμονής τους, αλλά εξαρτώνται από τους γονείς τους. Τούτο μπορεί να έχει ως συνέπεια την άσκηση εξ ονόματος ανήλικου πολίτη της Ένωσης των δικαιωμάτων του ως πολίτη της Ένωσης, μολονότι αυτό θα μπορούσε να έρχεται σε αντίθεση προς άλλα συμφέροντα του τέκνου στα οποία αναφέρονται τα κριτήρια της αποφάσεως Chavez-Vilchez κ.λπ.. Η απόφαση Dereci θέτει, συναφώς, το ζήτημα αν τα κράτη μέλη οφείλουν απλώς να μην παρεμβάλλουν εμπόδια στην άσκηση από τον ανήλικο των δικαιωμάτων που συνδέονται με την ιθαγένεια της Ένωσης ή αν υπέχουν ακόμη και τη θετική υποχρέωση να διασφαλίζουν την άσκηση αυτή.
- 12 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν έχει καθοριστική σημασία, προκειμένου να εκτιμηθεί αν υφίσταται σχέση εξαρτήσεως που καθιστά αναγκαία τη χορήγηση του δικαιώματος διαμονής εντός της Ένωσης στον γονέα υπήκοο τρίτης χώρας, το ζήτημα αν ο γονέας αυτός έχει τη φροντίδα του τέκνου σε καθημερινή βάση και το ζήτημα αν άλλοι, μέχρι τούδε, έχουν αναλάβει τα

καθήκοντα αυτά και μπορούν να συνεχίσουν να τα εκτελούν. Ή, ενδεχομένως, υποχρεούται το τέκνο να εγκατασταθεί με τον έτερο γονέα του, ο οποίος είναι πολίτης της Ένωσης, ανεξαρτήτως του αν ο γονέας αυτός επιθυμεί να αναλάβει τη νομική και οικονομική μέριμνα για το τέκνο; Επιπλέον, τίθεται το ζήτημα αν τα πράγματα έχουν άλλως στην περίπτωση που ένας μόνο γονέας έχει το δικαίωμα επιμέλειας.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ